

Intervju sa Hidom Bišćevićem

Regionalna suradnja: od filozofije do akcije

„Nema pokazatelja da plima finansijskih previranja ili znakova globalne recesije dopire do obala Jugoistočne Evrope iako nas okružuje nekoliko mora“

„Da bismo preživjeli na tržištu koje sada u većini slučajeva broji nekoliko, umjesto 20 ili 30 miliona ljudi, komercijalizacija je osnovno pravilo“

U vrijeme kada vrhunci krize fluktuiraju širom svijeta, Jugoistočna Evropa je još jednom u centru pažnje otvaranjem svoje jedinstvene kancelarije u srcu Evrope, Briselu. Generalni sekretar Vijeća za regionalnu suradnju, Hido Bišćević, sjeo je i sa urednikom *New Europe*, Alexandros Koronakisom, razgovarao o uticaju regiona i bitkama koje on nastavlja da vodi sa Evropskom komisijom i drugim međunarodnim organizacijama.

Vijeće za regionalnu suradnju je započelo sa radom kao nasljednik Pakta stabilnosti – koliko je taj prelaz bio lagan i koji su to glavni izazovi sa kojima se suočavate u ovoj organizaciji?

Moram reći da je prelazak protekao veoma glatko. Ako se osvrnete na period od samita Procesa suradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF) održanog u maju/svibnju 2007. godine u Zagrebu, kada smo ustoličeni kao nova organizacija u regionu, i s obzirom na jednogodišnji period dat za prelaz sa Pakta stabilnosti na novu organizaciju, vrlo smo uspješno odradili posao zajedno sa dr. Busekom i njegovim timom. Tokom ovog perioda suočili smo se sa dva glavna izazova. Manji je bio uspostavljanje nove strukture. Veći je naravno bio političko okruženje u regionu. Tranzicija je u ovom političkom smislu bila veoma zahtjevnja, jer smo morali izgraditi novu kuću tokom oluje na Balkanu. Imali smo punu podršku vlada iz regiona. Moram reći da je ovo bio veoma važan element, jer kao što znate, mnoge zemlje u regionu imaju svoja otvorena bilateralna pitanja ili svježa ili manje svježa sjećanja na svoje istorijske odnose. Činjenica da su te zemlje prevazišle neposredne probleme i brige i ostale otvorene za regionalnu suradnju uprkos razlikama, predstavlja izuzetno dobar znak zrelosti u regionu. Jedan od uspjeha RCC-a je definitivno ponovno otkriće političke koegistencije kao platforme za odnose između zemalja u regionu sa njihovim sopstvenim suptilnim i veoma osjetljivim odnosima. Izazov uspostavljanja ureda prevaziđen je uz pomoć tima dr. Buseka i jakog vjetrova u leđa koji je došao od Evropske komisije. Veoma sam zahvalan Komisiji, jer su itekao podržali uspostavljanje RCC-a što je tokom otvorenja Ureda za vezu u Briselu potvrdio i komesar Rehn i njegovi saradnici. Bio sam veoma ohrabren politikom vlade Bosne i Hercegovine, jer se naše sjedište nalazi u Sarajevu i imamo sporazum sa zemljom domaćinom potpisanim sa Bosnom i Hercegovinom. Ovo je dvosmjerna ulica – mogu se samo nadati da aktivnosti RCC-a, njegova filozofija dijaloga i koegistencije također pomažu da se poboljša okruženje u Bosni i Hercegovini.

Bosna se nalazi u specifičnoj situaciji. Koje je vaše gledište što se tiče političke situacije?

Najprije moram da kažem da je jako teško biti na mjestu generalnog sekretara RCC-a i ocjenjivati unutrašnju situaciju u svakoj zemlji ponaosob. Moram se truditi da na konstruktivan način ostanem izvan bilo kakvih neposrednih, otvorenih, političkih pitanja kako bi pokušao da pomognem i putem aktivnosti RCC-a, stvorim jednu atmosferu koja je pogodna za prevazilaženje ovih političkih pitanja. Ipak, svi su svjesni da je Bosna i Hercegovina suočena sa ozbiljnim problemom u pronalaženju trajnih, samoodrživih, dugotrajnih, funkcionalnih, ustavnih i političkih i administrativnih rješenja za svoju budućnost. Samo se mogu nadati da će političke vođe sva tri naroda u Bosni i Hercegovini prepoznati hitnost sadašnjeg trenutka. Stalno ponavljam, i zahvalan sam također i komesaru Rehnu koji je to javno rekao, da 2009. može biti godina odluke za zemlje Zapadnog Balkana, što se tiče rješavanja najhitnijih otvorenih pitanja, na konstruktivan način koji će dati rezultate, a sve u cilju da se obezbijedi platforma za nastavak pozitivnih trendova u Jugoistočnoj Evropi, čiji smo svjedoci bili tokom posljednje dvije-tri godine, i da se ne dozvoli prolongiranje *statusa quo*, neriješene situacije i bezizlaznog položaja i ne daj Bože zamrznutih konflikta u regionu. To bi po mom mišljenju bila najveća opasnost za Jugoistočnu Evropu i za zemlje Zapadnog Balkana u svjetlu istorijata međunarodnog okruženja koje se stalno mijenja.

Finansijska kriza je imala međunarodni karakter – kako vi lično ocjenjujete uticaj krize na Jugoistočnu Evropu i na koji je način RCC uključen u obezbjeđivanje stabilnosti regiona u periodu kada će se osjećati posljedice ovih finansijskih previranja?

Srećom, do sada nema pokazatelja da plima finansijskih previranja ili znakova globalne recesije dopire do obala Jugoistočne Evrope iako nas okružuje nekoliko mora. Za sada nema nikakvih znakova. Međutim, kada se radi o budućnosti, mnoge vlade zemalja u regionu poduzele su mjere opreza i druge mjere u pogledu osiguranja, garancija i tako dalje. Ali naravno, ni jedan region na svijetu nije izolovano ostrvo: svi mi učestvujemo u svjetskoj ekonomiji. Mislim da će veoma mnogo stvari zavisiti od budućih politika banaka u Evropi – Rimu, Frankfurtu, Parizu, Londonu – koje su najveći igrači u Jugoistočnoj Evropi kada se radi o vlasništvu nad bankama nakon privatizacije ovog sektora. Veoma me je ohrabrio predsjednik EBRD-a koji je poslao pismo bankama u Evropi i Evropskoj centralnoj banci u kojem ih je pozvao da svoju pažnju i dalje drže usredsređenu na Jugoistočnu Evropu, jer je ovo tržište budućih privrednih i finansijskih aktivnosti. Zemlje Jugoistočne Evrope će naravno morati da pokažu dodatnu ažurnost u rješavanju pitanja svojih strateških i ekonomskih politika.

RCC je zajedno sa Evropskom komisijom i OECD-om identificirao da na Zapadnom Balkanu postoji problem konkurentnosti – šta će RCC raditi na rješavanju problema konkurentnosti s obzirom da su prioritetna područja kojima se organizacija bavi „ekonomski i društveni razvoj“ i „izgradnja ljudskih potencijala“.

Kao prvo, u vezi sa ovim pitanjem mi veoma blisko surađujemo sa OECD-om. Kao drugo, pokušavamo da utičemo na ekonomsko i političko vodstvo u regionu da uvide da će jedan kratak, predvidiv vremenski period, region, zbog jeftine radne snage, biti u centru interesovanja investitora, ali da to ne može trajati zauvijek. Pokušavamo uvjeriti političko i ekonomsko vodstvo u regionu da je potrebno unaprijediti vrijednosnu stranu cjelokupnog procesa. Interesantno je da smo uspjeli spojiti našu stručnost sa OECD-om i sada zajednički sa vladama

zemalja iz regiona pripremamo Indeks reforme investicijskog okruženja za 2009. godinu. Ovo je neposredni rezultat postojanja RCC-a. Izvještaj o indeksu reforme investicijskog okruženja pripremao je uvijek OECD samostalno, ali smo sada uspjeli da transformiramo ovaj model pripreme tako da vlade zemalja regiona putem RCC-a učestvuju u pripremanju ovog izvještaja. To je po meni vrsta pravog regionalnog vlasništva, jer sa sobom nosi zajedničku odgovornost za rezultate.

Kao bivši novinar, kako biste Vi definirali važnost medija kao informativnog servisa koji može uticati na stabilnost zemalja Jugoistočne Evrope?

Ovo je veoma ozbiljno pitanje. Mislim da su mediji u Jugoistočnoj Evropi, a ne želim da pretjerujem, vjerovatno mnogo važniji u smislu definiranja opšteg političkog, socijalnog, kulturnog okruženja nego u bilo kom drugom dijelu Evrope. Svi mediji su od Šangaja do Budimpešte prošli kroz period tranzicije. Svi su oni, da se izrazim metaforički, iz crne prešli u žutu fazu. Nažalost, u mnogim zemljama Jugoistočne Evrope – zbog ratova, nezavršene tranzicije i opšte situacije u ovom dijelu Evrope tokom posljednje dvije decenije – taj proces još uvijek nije završen. Ono što imate je više pojava da slobodu ne prati odgovarajući nivo profesionalne odgovornosti. A onda naravno i tržište se smanjilo. A da bismo preživjeli na tržištu koje sada u većini slučajeva broji nekoliko, umjesto 20 ili 30 miliona ljudi, komercijalizacija je nažalost osnovno pravilo. To stvara opštu klimu, atmosferu i okruženje banalnosti; čak ni ne znam kako to adekvatno nazovati. Ali je zasigurno najveći problem kako riješiti pitanje odnosa između slobode i odgovornosti.

Uspostavljate mehanizam umrežavanja RCC-a, EU-a, međunarodnih finansijskih institucija i zemalja iz regiona, koji će omogućiti da Jugoistočna Evropa učestvuje u razvojnim projektima – kako će to tačno funkcionirati?

Mislim da je ovo najveći dosadašnji rezultat uspostavljanja RCC-a. Kada smo u prethodnom periodu imali SEECP kao politički forum i paralelno s njim Pakt stabilnosti, između njih nije bilo povezanosti. Bili su na dva paralelna kolosjeka. Sada imamo SEECP i RCC koji je operativna ruka SEECP-a, tako da kada šefovi država i vlada, premijeri i ministri odluče da realizuju određeni projekat, RCC-u se povjerava njegova provedba. Kako bismo to odradili, morali smo osmisliti operativni mehanizam, i smatram da je ovo uspješan mehanizam. Veoma mi je drago da ga je i komesar Rehn snažno podržao. Ovaj mehanizam će okupiti s jedne strane predstavnike Komisije – biće uključeni različiti generalni direktorati, predstavnici vlada zemalja iz regiona – nacionalni koordinatori, i stručnjake RCC-a s druge. Već smo imali nekoliko sastanaka između RCC-a i Komisije, i nekoliko odvojenih sastanaka između RCC-a i nacionalnih koordinatora. Komisija privodi kraju izradu svoje Višekorisišničke strategije za Zapadni Balkan, a mi kao RCC, učestvujemo u njenim završnim fazama. Sastanak sa nacionalnim koordinatorima imaćemo 7. novembra/studenog, i tada ćemo ih obavijestiti o Strategiji i njenim elementima. U međuvremenu, obišao sam sve glavne gradove u regionu i obavijestio premijere, ministre vanjskih poslova i druge zvaničnike da će, kada višekorisišnička Strategija bude objavljena, vlade zemalja iz regiona biti pozvane da kroz aktivnosti nacionalnih koordinatora učestvuju sa konkretnim idejama i projektima u nekoliko prioritetnih oblasti. Znam da mnoge vlade već prave spiskove svojih prioriteta i nadam se da će proces konsultacija između vlada početi prije kraja

godine. Onda ćemo imati ovaj trilateralni mehanizam koji će funkcionirati mjesečno u Sarajevu kako bi filtrirao prijedloge i projekte, olakšao i koordinirao njihove prioritete i pozvao, na četvrtom nivou, međunarodne finansijske institucije da nam pomognu u provedbi.

Svake godine zemlje RCC-a pretrpe velike štete od prirodnih nepogoda, uključujući i požare. Vi se trudite da uspostavite regionalni centar za suzbijanje požara kao i regionalni fond za osiguranje od prirodnih nepogoda – možete li mi reći koje su to vaše ambicije i kako će ovaj prijeko potrebni centar i fond funkcionirati?

Što se tiče regionalnog Fonda za osiguranje od prirodnih nepogoda, to je projekat kojeg su izradile Svjetska banka, Međunarodna strategija za smanjenje prirodnih nepogoda UN-a i RCC. Vlade zemalja iz regiona veoma su dobro primile ovaj projekat. Region je na žalost veoma ranjiv što se tiče prirodnih nepogoda – poplava, zemljotresa, šumskih požara i drugih. Smatram da će uspostavljanje ovog jedinstvenog fonda – jedinstvenog, jer u Evropi ne postoji sličan region koji ima nešto ovakvo, a mislim da ni na svjetskoj sceni nećete naći ništa slično – predstavljati veliku olakšicu vladama u budućnosti. Regionalni centar za suzbijanje požara je projekat kojeg također izrađujemo mi i Svjetska banka. Ideja je potvrđena na samitu SEECF-a u Pomorie-u u Bugarskoj. Hrvatska je već ponudila tehničku osnovu za njegovo funkcioniranje. Trenutno pripremamo pravni sporazum za članice i nadam se da ćemo tokom 2009. godine realizirati cijelu ideju od temelja do krova. To znači: osnivanje centra, započinjanje razmjene podataka, zajednički poslovi i na kraju pošto se objedine finansijska sredstva, udruživanje, zajednički resursi, itd.

Koji su to još projekti na kojima RCC radi?

Moj omiljeni projekat je priprema konferencije o boljem korištenju kopnenih plovni puteva u Jugoistočnoj Evropi. U Jugoistočnoj Evropi od Hrvatske do Turske, i od Moldavije do Crne Gore, imate razmjerno najveći broj rijeka u Evropi, koje se ne koriste na odgovarajući način, ili se u nekim oblastima uopšte ne koriste: sa stanovišta poljoprivrede, navodnjavanja, transporta, ekologije, i mnogih drugih. Transport je veoma važan, a da ne pominjemo hidroenergetski potencijal rijeka. Ove kopnene plovne puteve treba učiniti korisnim. Mi veoma predano i aktivno pripremamo ovu konferenciju na osnovu UN-ove konvencije o prekograničnom korištenju kopnenih plovni puteva koju su sve osim dvije ili tri zemlje Jugoistočne Evrope ratifikovale. Ovaj projekat pripremamo zajedno sa Svjetskom bankom, Ekonomskom komisijom UN-a za Evropu koju predvodi bivši premijer Poljske, Marek Belka, i uz punu podršku vlade Bosne i Hercegovine koja želi biti sponzor konferencije.

Hido Bišćević je generalni sekretar Vijeća za regionalnu suradnju (RCC)